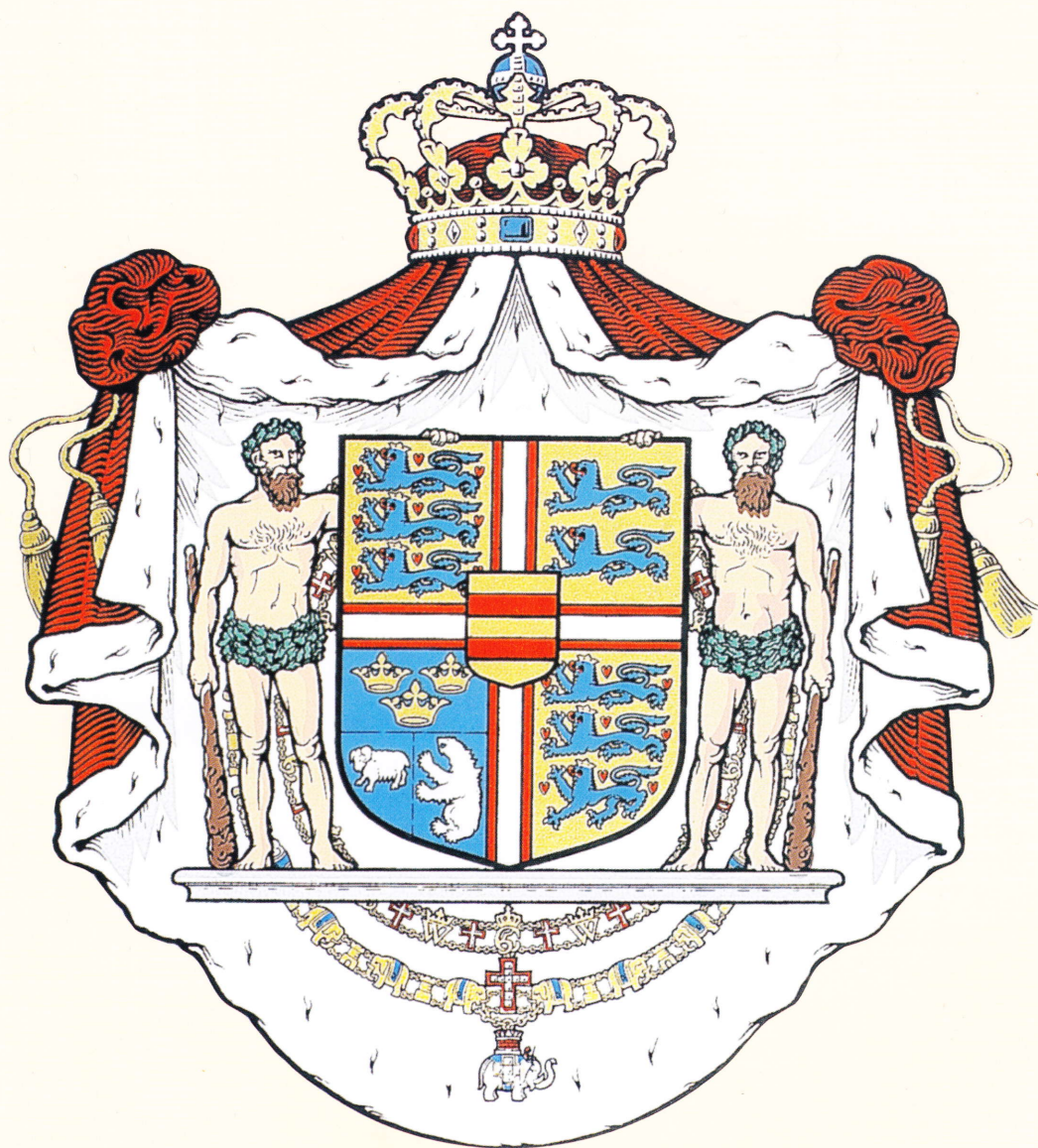

Dansk Kultur

Udgivet i anledning af hendes Majestæt Dronning Margrethe II.s
besøg i Jelling ved årtusindfejringen
1. søndag i Advent år 2000

Danmarks kongevåben

Våbenet er kendt fra det 14. århundrede. Hovedskjoldet, som holdes af to kæmper i det kongelige våbentelt, har i sin midte et lille hjerteskjold. Hovedskjoldet, der er delt i fire af et Dannebrogskors, viser Danmarks rigsvåben med tre løver og ni røde hjerter; øverst th. Slesvigs to løver; nederst tv. Kalmarunionens tre kroner, et får for Færøerne og en isbjørn for Grønland. Det midterste hjerteskjold viser Oldenborgs våben. Nederst ses dannebrogordenen fra 1219 og Danmarks højeste orden Elefantordenen fra ca. 1450. Elefanten symboliserer Kristus som renfærdigt dyr og urokkeligt tårn. "Du er min tilflugt, et mægtigt tårn mod fjenden lad mig evigt bo som gæst i dit telt" Salme 61.4-5. (Våbenets udseende autoriseret 1972).

2. årgang Nr. 4

Foreningen Dansk Kultur
ISBN 87-983635-8-1

Dec. 2000 - Feb. 2001

ISLAMISK INDVANDRING, ABORT OG KULTURRADIKALISME

Niels Erik Søndergaard.

Den nu afdøde færøske og socialdemokratiske folketingsmand pastor Johan Nielsen udtalte i 1975 følgende til forlagsredaktør, tidligere presse- og kulturattaché i Paris og dansk repræsentant i Unesco, J. Stenberg Rasmussen (Vendsyssel Tidende 19. januar 1975) følgende: "Der går en lige linie fra bestræbelserne på at mindske det danske

fødselstal ved hjælp af aborter, piller m.v., over indkaldelsen af titusinder for os vildtfremmede folkeelementer til et snigende, halvt hemmeligt arbejde her i folketinget på at gøre det lettere at opnå dansk indfødsret. Formålet er at skabe grundlag for en fuldstændig omstyrtelse af det danske samfund og rive dets rødder i dets historiske fortid over."

KULTURTESER:

1. Ethvert land har ret til at have en kultur.
2. Et lands folkelige kultur og traditioner er identitetsskabende.
3. Kulturarven er opbygget af folket gennem årtusinder af fælles folkelige, historiske og åndelige værdier.
4. Nedbrydning af kulturarven og traditionerne bevirker rodløshed med en lang række negative følger.
5. De folkevalgte har til enhver tid pligt til at respektere og fremme kulturarven på alle niveauer.

GRUNDTRÆK AF DANMARKS KULTUR

JELLINGESTENEN "DANMARKS DÅBSATTEST"

Af Rolf Slot-Henriksen

Danmarks ældste dokument er ikke skrevet på papir, men på sten. Det er Jellingestenen, som blev rejst af Harald Blåtand 965. På dette dokument forekommer Danmarks navn for første gang. Stenen kaldes: Danmarks Dåbsattest, fordi den officielt betegner Danmark som kristent. Kong Harald skrev på stenen, at det var ham, der kristnede landet og vandt sig hele Danmark og Norge. Det officielle tidspunkt for kristningen er veldokumenteret nemlig kejser Otto I.'s immunitetsbrev dateret 26. juni 965 "In marca vel regno Danorum", som giver kirken skattefrihed. Tyske dokumenter noterer Haralds dåb til årene 963-64. Danmarks kristning er dog sket over lang tid. Allerede før munken Ansgars rejser i Danmark fra 826 har der været irske munke i Danmark. Frislands apostel Willibrord besøgte omkring 700 den danske konge Angantyr og beskrev ham som: "mere grusom end et vilddyr og hårdere end sten". Heldigere var Ansgar (801-65), som byggede kirker i havnebyerne Hedeby, Århus og senere i Ribe.

FORSIDEN

Haraldt konungr konungar
Haraldt konungr konungar
Haraldt konungr konungar

Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar

Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar

LØVESIDEN

Haraldt konungr konungar
Haraldt konungr konungar
Haraldt konungr konungar

KRISTUSSIDEN

Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar
Kunni konungr konungar

Den velsignende Kristus som vikingehøvding

Jellingestenen

Stenen er af usædvanlige dimensioner for en dansk marksten. Transporten har ikke været let. Den viser på den ene side, skrevet med runer, teksten: "Harald konge bød at gøre disse kumler efter sin far Gorm og Thyre, sin mor; den (Harald som vandt sig) hele Danmark og Norge og gjorde danerne kristne".

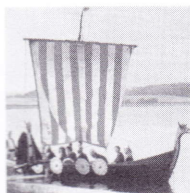
Den mest kendte af stenens tre sider viser Jesus stående som den velsignende Kristus med udstrakte arme. Eller hænger han på et usynligt kors? Kristus er fremstillet som den sejrende vikingekonge med vikingers midterskilning og flettet skæg, omgivet af og omslynget af drager og orme, som ikke kan røre ham.

Den tredje side viser løven som fabeldyr, det dyr, som siden kommer til at indgå i Danmarks rigsvåben. Stenen har sandsynligvis været bemalet. En planke fra Hørning kirke, hvor der oprindeligt har stået en vikingestavkirke, viser rester af maling på ormeslynget. På samme måde kan man regne med, at Kristus har været mere synliggjort med den oprindelige bemaling, som der i dag dog ikke kan spores rester af.

Den lille runesten ved siden af "Danmarks Dåbsattest" er rejst af Kong Gorm over hans afdøde hustru Thyra.

Haralds enestående Vikingeborge

For at holde landet sammen byggedes i denne periode en lang række formidable vikingeborge over hele landet. Uden tvivl stod kongemagten bag byggeriet, hvilket bevidnes af, at alle disse ringborge er bygget efter samme princip: En ringvold med fire porte fra hvert himmelhjørne. Ved vikingeborgen Fyrkat, som blev opført ca. 980/81, finder vi dog ingen kristne begravelser, hvilket vi til gengæld gør ved vikingeborgen Trelleborg på Sjælland.

Verdens største skibssætning

I Jelling ligger resterne af verdens største skibssætning bygget af enorme marksten, som må være blevet transporteret langt over land eller med skib. Midt inde i skibssætningens centrum ligger kirken, som Harald lod bygge - først i træ som Nordens største stavkirke. Centrum af skibssætningen er Jellingestenen, der står, hvor skibets mast kunne have rejst sig. Skibets stævn ligger inde i sydhøjen. Skibssætningen har efter al sandsynlighed været en grav måske over Haralds moder Dronning Thyra eller en tidligere konge.

Lille forgyldt sølvbæger fundet i nordhøjen 1820. Fik Gorm og Thyra den sidste nadver med i graven selvom de var hedninge?

Kæmpegravene

I vinteren 958/9 blev den gamle gravhøj i skibssætningens nordlige ende gjort langt større, så den fik kolossale dimensioner, sandsynligvis fordi kong Gorm den Gamle skulle begraves her. Kort efter bygges også mod en syd en kæmpehøj af lige så store dimensioner. Samtidig med byggeriet af den sidste høj formoder man, at stavkirken og Jellingestenen placeres på deres pladser i centrum af det store projekt. En egepæl til afstivning af Sydhøjen, som altid har været tom, kan dateres til 994 efter Kristus.

Verdens ældste kongeslægt

Danmark har ikke blot verdens ældste nationalflag Dannebrog, men også verdens ældste kongeslægt, som begynder med Harald og dennes forældre Gorm og Thyra 1000 år og frem til vor nuværende Dronning Margrethe II.

DANMARKS GULDALTRE

Noget ganske særligt for vort land var den skik at hamre tynde guldplader ud fra bagsiden, så de fra forsiden kom til at fremtræde som et relief. Denne gamle kunst ligger bag skikken med de danske guldaltre, hvoraf vi stadig har flere smukke og velbevarede eksempler. Særligt berømt er f.eks. guldalteret i Sahl kirke i Vestjylland. Det mest spændende er dog det noget beskadigede guldalter fra Tamdrup kirke ved Horsens. Her havde Harald Blåtand sin kongsgård omgivet af en større vikingeby. De kunstfærdigt udhamrede guldplader viser bl.a. munken Poppo, der bærer jernbyrd for kongen, en rødglødende jernhandske, som ikke beskadigede hans hånd. Underet fik ifølge krønikeskriveren Saxo (og Widukind) kongen overbevist om Jesu Kristi kraft. Derfor lod kongen sig døbe. Jernbyrd var en måde at bevise f.eks. sin uskyld på. Det kaldtes også en gudsdøm.

Den næste guldplade viser kongens dåb. Hans nøgne overkrop stikker ud af fonden, der mest af alt ligner en tønne, som kongen er steget ned i. Endnu en guldplade viser, at kongen forærer en kirke og viser dennes indvielse.

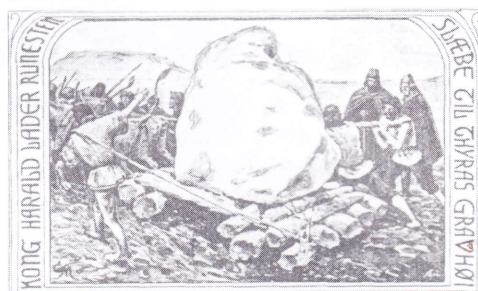
POPPO MED JERNHANDSKEN Fra krønikeskriveren Saxos 10. bog:

"Harald udrustede nu hele rigets flåde for ikke at have for ringe styrke til det store arbejde, han havde for. Der var nemlig på Jyllands kyst blevet fundet en usædvanlig stor sten, som han ville smykke sin moders grav med, og den bød han skulle slæbes dertil af flokke af mennesker og okser. Imidlertid var de, som sammen med (hans søn) Svend (Tveskæg) stod for styret af flåden, blevet lede og kede af Haralds herredømme, dels fordi han var gunstig stemt mod kristendommen, dels fordi han lagde skatter på almuen, og de bestak da en mand til snedigt at forhøre sig hos Svend, om han var villig til at gribe til våben mod

sin fader og bemægtige sig riget. Herved lod Svend sig forlede til at trage efter at vinde riget ved fadermord..."

I kølvandet på Svends oprør mod sin far følger krig og forvirring:

"Denne hårde modgang drev Svend til at fatte kærlighed til kristendommen; han vendte sine øjne fra mørket og åbnede det for det frelsende lys. For da han skønnede, at han særligt for de to forsyndelser, fadermordet og helligbrøden, var blevet tugtet i fuldt mål med to tilsvarende hårde straffe: fangenskab og landflygtighed, fattede han from ærbødighed for den tro, han før havde ringeagtet, og omvendte sit hjerte..."

Så gav Gud for at forherlige sit navn. Svend Tveskæg, som nu var opsat på at udbrede religionen, men ikke magtede det, fik en forstandig, from og overmåde lærd mand ved navn Pope til medhjælper ved dette herlige arbejde. Da Pope ikke ved sin tale kunde få danskerne til at antage troen, gav han ved et uimodsigteligt tegn det sikre vidnesbyrd om, at det var sandt, hvad han forkyndte, og han stadfæstede det ved et stort og helligt under. Han spurgte dem nemlig, om de vilde lyde hans formaninger, hvis de så ham tage gloende jern i hånden uden at lide nogen skade derved, og da alle svarede, at i så fald ville de ganske sikkert lyde ham, bød han dem skaffe en gloende jernhandske, og den stak han hånden i helt op til albuen, bar den straks uforfærdet omkring og kastede den for kongens fødder, og så viste han dem til alles ærefrygtindgydende forundring, at hans hånd på ingen måde havde lidt overlast, men var ganske uskadt. Ved dette under fik han dem, som ellers var ubøjelige, til at falde til føje".

UDLANDETS BESKRIVELSE AF VOR DANSKE KULTUR

Det kan være svært at beskrive sig selv og sin egen kultur ikke mindst, når man har en kultur, der strækker sig over langt mere end tusind år og man selv er et led i den meget lange kæde af slægter.

Den tyske journalist Marlis Fischer, Hamburg: Sådan ser jeg dansk kultur

"Indtil 1830 var Dannebrog et tegn på stats- og kongemagt. Med den demokratiske forfatning af 1840 blev det borgernes banner. Da Danmark efter slaget ved Dybbøl Skanser 1864 havde tabt Sønderjylland til Preussen, blev det i Sønderjylland forbudt at flage med Dannebrog, hvilket fik danskerne til at elske deres flag endnu mere. I dag er danskerne det folk i verden, som med størst glæde viser deres nationalfarver. Næsten hvert hus har sin flagstang, Dannebrog blafrer ved næsten enhver tænkelig lejlighed. Den er på pølseboder, juletræer og bryllupslagkager... Danskerne viser gerne, hvad de elsker... Kører man over land, får man et behageligt billede. Foran husene blomstrer det i smukke for haver. Vinduerne er uden gardiner, så man i vindueskarmene kan se gamle kaffekander, lystager og kongeligt porcelæn bedre. Det er hyggeligt. **Hygge er et nøgleord til at forstå det danske samfund og omfatter en blanding af ro, smukke omgivelser af huse og landskab og en tilsvarende ægte atmosfære.** Danskerne synes ikke, at store pladser og rum er hyggelige. En kreds omkring bordet med kaffe og øl, dæmpet lys og stearinlys, det er dansk og hyggeligt.... Danskere kan ikke lide for store enheder. De ønsker at bevare oversigten. Den af sine landsmænd højt ærede præst Nikolaj Frederik Grundtvig har i 1820 skrevet de linier fra sangen "Langt højere bjerge", som også gælder i dag: "Vi er ikke skabte til højhed og blæst, ved jorden at blive, det tjener os bedst".

(Hamburger Abendblatt 25.9.2000).

En kinesisk og en italiensk gesandt om danske kvinder, bindingsværk og stråtage:

For et par hundrede år siden kom to fremmede diplomater til Danmark, som hver især nedfældede nogle betragtninger om Danmark. Den ene kom fra Kina og undrede sig over, at kvinderne æres i det land på en måde, som han aldrig havde set før. Han fik den opfattelse, at kvinder ikke blot var med i bestemmelserne, men han lagde også mærke til, at de gik i de smukkeste klæder. Mænd åbnede dørene for dem og rejste de sig for dem.

Den anden var fra Italien:

Han lagde især mærke til to ting. Danskerne bygger mærkelige huse af træ (bindingsværk). Sten bruger de blot til at udfylde hullerne i træværket. Og så dækker de det hele af helt usædvanlige tage af strå. (PS. Indenfor de sidste 60 år er ca. 90% af de danske stråtage forsvundet, dels på grund af nedrivninger især fra 1960-1980, for høje forsikringer af stråtage og ufordeleagtige skattebestemmelser, som delvis har lagt herlighedsværdi på stråtage.) En anden ting han lagde mærke til, var det sproget: "De taler som om de græder".

Dansk hygge er som kultur en blanding af livsstil, arkitektur, havemiljø, madkultur, væremåde og afslappethed. Dette søger turisten i såvel Aarhøjskøbing som Nyhavn

DANSK BORDSKIK

Af sognepræst Rolf Slot-Henriksen

Vi har ved flere lejligheder haft udvekslingsstudenter især fra det nordamerikanske kontinent. Det gav glæder, men også problemer især omkring spisetiderne. I Danmark er vi vant til at spise vore måltider i fællesskab. Det er for os de tidspunkter på dagen, hvor familien samles, taler sammen og hygger sig. I det hele taget er begrebet hygge et særligt dansk ord, som hos os også omfatter maden. Det betyder, at man ved festlige lejligheder kan sidde og spise og hygge sig i mange timer, ja en halv dag. Under normale forhold spiser man ikke så længe. Men familiens varme måltid spises sammen og ofte med tændte lys på bordet. Danmark er det land i verden, der pr. person bruger flest stearinlys. Når maden er færdig kaldes der "vær så god", hvorpå man straks kommer, uanset, hvad man er i gang med. At blive væk er uhøfligt og giver ballade. Også om morgenen er det sådan, at uanset om man er gæst eller ej, kommer man til den fastlagte tid og spiser morgenmaden sammen med familien. Det var til vor undren ikke tilfældet for vore udvekslingsstudenter. De havde ikke været vant til at spise sammen, men spiste i stedet hver for sig. Nogle spiser endog hver på sit værelse selv om de alle er i huset. Nogle spiser foran TV uden at mæle et ord til hinanden. De fortalte, at de heller ikke ubetinget spiste det samme, men i stedet spiste færdiglavede fabriksmad (såkaldt junk- eller fastfood) fra kiosken eller supermarkedet. I særdeleshed sad man ikke omkring et fælles bord, men f.eks. i en lænestol mod benene oppe på bordet. I Danmark har vi helt faste regler for den fælles madindtagelse: Vi sidder sammen, taler sammen, sidder ikke med albuerne på bordet, vi bruger kniv og gaffel og hverken bøvser eller smasker, som kan få de andre ved bordet til at væmmes. På Martin Luthers tid var det sådan, at han kunne spørge: "Hvorfor bøvser og prutter I ikke, har det ikke smagt jer".

Forskellig bordkultur kan give sammenstød. Som gæst spiser man det, som er sat frem og stiller overfor vært og værtinde ikke særkrav til maden. Det er også uforskammet at afvise maden. I Danmark kommer vi når der er serveret. Vi går heller ikke ud i køleskabet og tager det, vi lige har lyst til. Den fælles hyggestund ved bordet er gavnlig modsat et splittet kulturmønster og familieliv af individualister, som ikke har tid til et fælles måltid, samtale og hygge omkring det levende lys.

Lysesøberi for danske håndstøbte lys •

TAK FOR MAD

Af turistguide G. Johnsen

Troende og ikke troende, det er på sin plads at sende en venlig tanke til Vorherre eller til vor gunstige lod i livet, når vi kan spise os mætte. Det kan som bekendt langt fra alle på jordkloden.

Men her i landet har vi yderligere en skik, som næppe kendes uden for Norden. Vi opdrager vore børn til efter maden at sige "Tak for mad!". Og er man gæst i et fremmed hus, går man frem til værtsparret, giver hånd og takker. Ja, man gør det måske særdeles fint ved at bukke eller neje. En sådan lille højlighed vækker altid glæde.

I det hele taget takker vi nok mere end de fleste. Vi takker for invitationen, vi takker atter, når vi kommer, vi takker for maden og takker igen, når vi går, og vi ringer eller skriver bagefter endnu en tak for de dejlige timer – og endelig, når vi løber på hinanden igen, lyder det: **"Tak for sidst!"**

AT MØDES OG SKILLES

Af Ingrid Hansen

En god ven

Imens man giver hinanden hånden, siger man: "Goddag, det er vel nok dejligt at se dig", hvis man mener det. Det er en naturlig høflighed, at se på hinanden. Lad være med at slå blikket ned eller se andre steder hen. Husk på, at kropssproget siger lige så meget som ordene. Når du kigger væk fra personen, du hilser på, svarer det næsten til, at du trods din hilsen helst ikke vil møde vedkommende.

En god ven kan man sagtens give en knuser. Det siger meget mere end mange blikke og ord.

På besøg hos gode venner

Det er en tradition, først at hilse på værtinden, og har du en værtindebuket med, så skal den først overrækkes, inden du hilser på værten. Såfremt du er inviteret, så husk at sige tak for invitationen, og at du har glædet dig til at komme.

Ved opbruddet

I Danmark forbinder vi en hyggestund sammen med gode venner også med, at vi enten spiser sammen eller drikker kaffe/the sammen evt. med diverse kager. Det er en god ide at hjælpe med at rydde ud af bordet og evt. også at vaske op sammen med værtsfolkene. På den måde er det mindre belastende, at have gæster. Det er dog ikke alle, der ønsker denne hjælp, men det skal selvfølgelig respekteres.

Når du skal hjem igen

Så giv hånden igen til afsked imens du ser på den, du taler med. Sig "Tak for i dag" i aften eller hvornår du har været på besøget. At udtrykke sin glæde over samværet hører med til afskeden, og værtsfolkene ønsker, at gæsterne må komme godt hjem.

På samme måde foregår det ved et møde med en bekendt eller et familiemedlem. Det, der er vigtigt, er, at man møder hinanden med åbenhed, og respekt for det

arbejde, der er blevet gjort, for at netop du skal have en hyggelig stund sammen med disse mennesker.

Hovedbeklædning, hatte og huer

I dag er der ikke mange, der bruger hatte. I min barndom - jeg er født i 1945 - var det en selvfølge, at mændene/drengene tog hatten af for at hilse. Men også i dag er det en selvfølge og god tone at tage hatten eller huen af, når man går indenfor.

Det er høfligt at vise respekt for det sted, man færdes og det hjem man besøger, og det gøres bl.a. ved at tage hovedbeklædningen af, når det er inden døre. Det er ligegyldigt, om du går ind i en forretning, i et hus eller lignende, reglen gælder stadigvæk: **"Tag huen af i stuen, ellers kommer fru en, og gir` dig en på snuden!"**

Nogen mennesker er meget sløse med at lære sine børn at tage hatten eller huen af. Det er især uheldigt, når de unge mennesker kommer ind i en kirke og ikke ved, at de skal tage huen af. På nogle mennesker virker det ligefremt meget blasfemisk. Vi må tage hånd om de unge mennesker og vise dem, hvordan vi kan være med til at respektere hinanden ved bl.a. at tage hovedbeklædningen af, når vi træder ind i et hus, hjem og skole og på samme måde vise respekt for et helligt sted.

Tag hovedbeklædningen af i huset

ET FOLK AF SANGDIGTERE

Af sognepræst Rolf Slot-Henriksen

Hvis du ikke kan digte en sang, kan du få andre til at hjælpe dig, for du får brug for det. Det begynder ved konfirmationen: Enten skal du holde en takketale eller digte en sang. Og langt de fleste vælger at digte en sang for at takke forældre, bedsteforældre og søskende. Lad være med at betale dig fra det hos en sangskriver, prøv selv. Du kan også! Find først en god melodi, som er nem at synge og som alle kan synge med på. Vælg i begyndelsen én med ikke for lange og mange versfødder. Og selv om det ikke rimer alt sammen, så glæder dine forældre sig alligevel. Husk: "Viljen ser vore Herre på giver kraften vinge."

Der findes i Danmark næppe en fest uden der bliver sunget. Det er tildels de hjemmelavede sange. Og faktisk forventer de fleste, som indbyder til fest en sang fra dig, et lille spøgefuldt optrin eller andet indslag. Men gør det ikke for langt! Bedre kort og godt end langt og trælst.

Andre har højskolesangbogen eller salmebogen med ved bordet. Det er et resultat af **den Grundtvigske tradition**. Han lærte hele vort folk at synge. Atter andre har lavet en lille sangbog. Hertil kommer sangleje for børn, morgensang i skolen, som desværre har været under angreb fra kulturfattige, som ikke værdsatte den enestående danske sang- og salmeskat.

Jeg har været til fest i andre lande, også til fødselsdag. Hvor var det dog kedeligt! Ingen havde digtet en sang. Ingen sangbog på bordet. Kun kedelige taler og almindelig larmende dåsemusik. Som sådan er den danske sang og festtradition enestående. Det gælder både gudstjenesten, fødselsdagssangen om morgenen og ved bordet, sang og sangdigtning ved dåb, konfirmation, bryllup, runde fødselsdage og endog ved mindesamværet efter begravelsen. Det er dejligt at kunne synge sammen, også når man er ked af det. I

mange hjem, på højskoler og plejehjem synger man også en takkesang før man spiser: "Alle gode gaver, de kommer oven ned" eller "Ham takker alle vi med sang for alt, hvad han har givet..."

Faktisk kan man synge ved alle lejligheder. Man får det meget bedre med sig selv og med de andre.

*LISE 18. år: Vi samlet er i dag til fest,
kritte vitte vit bom bom
og Lise er vor hædersgæst, kritte vitte vit ...
I dag hun fylder 18 år,
kritte vitte vitte vitte vit bom bom,
ja, sikke hurtigt tiden går
kritte vitte vit bom bom.*

AT LÆRE ER AT LEVE

Ved turistfører G. Johnsen

Grundtvigs betydning for vor glæde ved at lære

Til vor danske kultur hører den alment store interesse for at lære noget hele livet igennem. Det skyldes sikkert **Grundtvigs indsats og højskoletanken**. Tænk blot på hele højskolebevægelsen. Hvert år er der et fantastisk udbud af alverdens kurser, som vi ofte følger udelukkende for at vinde kundskaber, og ikke for at opnå en bedre stilling og højere løn. Måske skyldes det, at vi her i Norden skal have tiden til at gå med noget fornuftigt i de lange mørke vinteraftener og så nyder vi at nippe af kundskabens træ. Også vore biblioteker er noget, vi kan vigte os af. Selv i andre veludviklede lande i Europa er biblioteker tit kun for de få, for de intellektuelle, og bøgerne står ikke åbent til skue, så man selv kan søge dem på hylderne og dermed gøre spændende fund. Hvilken rigdom af viden byder ikke vore biblioteker på: bøger, tidsskrifter, aviser, internet, noder, etc., ja til og med musik på Cd'ere og meget mere. Har vort eget bibliotek ikke dette eller hint, så hentes det fra andre kommuner eller stadsbibliotekerne. Finder du ikke det, du søger, så kan du få bibliotekaren til at bestille det til dig. Det gælder både bøger og blade.

HORTICULTURA DANICA

Gartner Thorsten Westphal.

Dansk havekultur i 1000 år

Den danske havekultur har i store træk udviklet sig som den europæiske, men med afvigelser og tidsmæssige forskydninger. Religiøse, politiske, økonomiske og sociale forhold har øvet deres indflydelse, men ikke mindst har det landskabelige udgangspunkt haft betydning. Det milde landskab har næret behovet for beskyttelse og indhegning og muligvis ført til skabelsen af de rummelige afgrænsninger, rumdannelser og rumlige kompositioner, som vi ofte hævder er et særkende ved dansk havekultur, og som giver den sin særlige kvalitet. Den danske have er verdensberømt for sit særpræg.

Det vi kender til de ældste danske haveanlæg er baseret på kort, prospekter og beskrivelser. Det, vi kan se i dag, er oftest jordformer, idet landskabet kun forandrer sig meget lidt gennem tiden.

Middelalderens haveanlæg var hovedsageligt knyttet til klostrene og havde en høj grad af nyttepræg.

Opdeling af haven

De først kendte havedyrkere i Danmark var Benediktiner- og Cistercienserordenen. Danmark havde på dette tidspunkt en munk med navnet Abbed Vilhelm til Eskildsø og Æbelholdt (1127 – 1203) og blev kaldt Danmarks havehelgen, da det var ham, der begyndte dyrkelsen af nyttehaven, med andre ord: køkkenhaven. Nu kom der gang i indførslen af mange fremmede urter, især lægeurter, men også aromatiske urter, frugttræer og køkkenurter. Selve opdelingen af haven som køkken-, urte-, frugt-, og prydhaven stammer formentlig herfra.

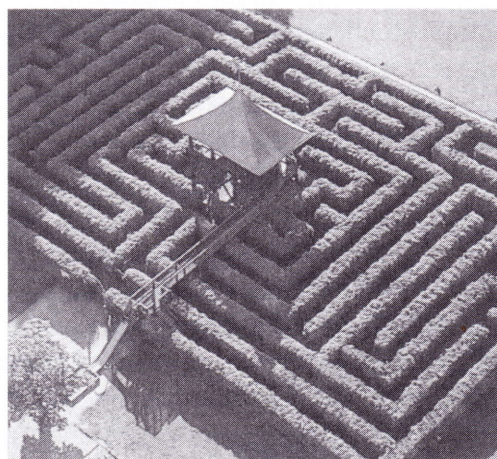
Klosterhaven

Ved reformationen i 1539 fik klosterhaven en anden funktion, nogle steder groede klosterhaven ud over klostrets grænser. Nu havde f. eks. skvalderkålen og

bjørnekloven rig mulighed for hurtig udbredelse i det danske landskab. Heraf navnet "uønsket vegetation" eller kort og godt "ukrudt".

Renæssancehaven

Midt i 1500-tallet nåede den italienske renæssancehave til Danmark. Renæssancen voksede frem igennem klosterets kvadratsystem. Det geometrisk bestemte formsprog blev mere udtalt. Det var en hegnet fladhaven med en blanding af prydblomster og køkkenurter.

Egeskov gods på Fyn bygget i dansk teglrenæssancestil som vandslot på egetræspæle. Parken har en enestående havelabyrinth.

Lysthaver

Dronning Dorothea, Kong Christian III's hustru, introducerede renæssancelysthaven i Danmark, ved Koldinghus i 1567. Dronning Dorotheas søn Frederik II anlagde en række mindre haver, bl.a. ved Skanderborg og Frederiksborg slotte samt i Lundehave ved Helsingør. Ikke mindst introducerede han renæssancens fæstningsanlæg og bygningskunst med Kronborg Slot i 1575.

Med Christian IV's energiske indsats, der også omfattede militære bygningsværker som Christianshavns Vold, forarbejderne til en byplan for fæstningsbyen Fredericia og Kastellet, bredte renæssancens ordensprincipper sig til adelens og derefter til borgerskabets haver.

Havearkitekt

Den første danske havearkitekt var den oprindelige gartner, Johan Cornelius Krieger (1683 – 1755).

Efter hans død havde den klassiske have udspillet sin rolle i Danmark.

Fra England kom den landskabelige have til fra England. Den var både inspireret af oplysningstidens frihedsideer og naturfilosofi, af poesi og malerkunst, bl.a. de heroiske landskabsmalerier med pastorale scenerier af hyrder og fåreflokke mellem virkningsfuldt placerede træer og ruiner i baggrunden. Desuden betød samfundsændringerne og den begyndende industrialisme, at bøndernes kornmarker ændredes til et affolket landskab med græssene får. Et glimrende udgangspunkt for at omsætte de maleriske scenerier til fysisk virkelighed i landskabelige haver omkring slotte og godser. F.eks. blev haven omkring Graasten Slot ændret fra renaissance til den landskabelige have.

Det vil være en god ide at besøge haven i Graasten, for at opleve denne prægtige havestil i fuld omfang. Dog er køkkenhaven ikke tilgængelig for besøgene, ej hellere Dronning Ingrid's prydhave (Prinsessehaven).

Barok- og landsbyhave

Sammen med landskabshaven havde vi på dette tidspunkt også Barokhaven, med sine skulpturer. Denne havestil blev dog ikke særlig udbredt i Danmark, da det faktisk kun var skulpturerne der skilte barokhaven fra landskabshaven.

Efter denne tid med prægtige havestilarter, var det slut med enestående haver efter tidens stil.

Den første have, der blev anlagt eller omlagt var Frederiksberg Have. Den blev nu omdannet med slyngene vandløb, grupper af træer, en sø og ø med kinesisk lysthus samt pavilloner og kildegrotter.

Der er et miskmask fra hele verdens haver.

Den danske bondehave

Der er dog en specifik dansk havestil, som har overlevet, Bondehaven.

I dag har vi kun nyklassicismen og vore havearkitekter, som vi kan rette os efter, hvis vi ikke selv har nogle ideer. Det betyder ikke, at vi deler havekultur med resten af verden, for den danske have adskiller sig meget fra de udenlandske. F. eks. har tyskerne deres plastiknisser, og Kina deres Kun-fu sten.

Parcelhushaven

Danmark begyndte i 1960'erne med mange nye byggerier, hvor der også her fulgte en ny havestil med. Det var villahaven med stor græsplæne og alt for mange planter. De står mange steder endnu, men er så tilgroet, at folk sanerer dem og laver noget nyt. Dansk havekultur er en stor del af mange danskeres hverdag, idet vi uden at tænke over det kommer i berøring med haven på en måde, som forbinder familie og hjem – et stykke natur efter familiens behov. I haven holder vi fester, laver arrangementer af forskellig art, og på græsplænen spiller vi bold. Det gør haven til en stor del af den danske kultur.

VORT FORHOLD TIL DYRENE HUNDEN VED STRANDEN

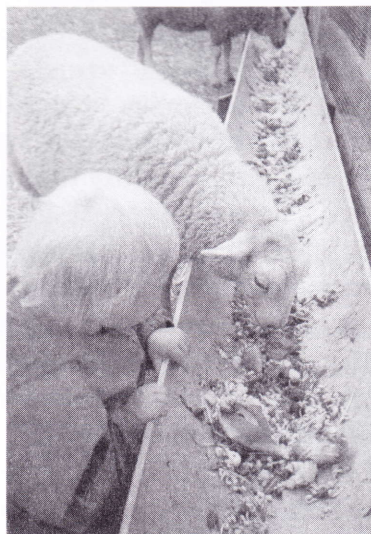
af turistfører G. Johnsen

Dyreværn i Danmark

Ved Holmens Kirkegård i København står en mindestøtte for en præst, der hed Laurids Hansen Schmidt, og ved foden ligger trofasthedens symbol, en hund. Denne Schmidt lærte os Nordboere noget meget værdifuldt, som gjorde os til foregangsmænd på dette særlige felt. Han lærte os at være gode mod dyrene.

Vi sætter gerne kasser op til stærene og mejserne og glæder os over at se fuglene samle krummer op omkring havebordet, når vi nyder frokosten i det grønne. Ja, nogle mennesker kan endog få dem så tamme, at de spiser af hånden. Hvor dejligt er det ikke at se fuglene flokkes om foderbrættet om vinteren eller svinge sig i de ophængte spækstykker eller fedtkugler.

Ingen digter har vel som Kaalund bibragt os børn dyrevenlighed. Hvem husker ikke "Den døende And" eller "Hunden ved Stranden", som vi fældede så mange tårer over som børn.

Alle dyr er elskede og sjove for danske børn, det gælder alt fra får, gris og hund til mariehøne og sommerfugl.

DYRESTATUER

Af turistfører G. Johnsen

Som turist i Danmark bemærker man, at vi har ualmindelig mange statuer, og det kan vi ikke mindst takke brygger Carl Jakobsen fra Carlsberg-bryggeriet for. Han oprettede flere legater og fonde til fædrelandets forskønnelse, bl.a. **Albertina-fondet** og **Ny Carlsberg-fondet**. Førstnævnte er stiftet 1879 i beundring for Bertel (Alberto) Thorvaldsens værker og indkøber udelukkende fritstående skulpturer til København.

De mange billedhuggerværker i by og på land forestiller kun relativt få konger. Derimod er der et mylder af andre mindeværdige personer, sagnfigurer, mennesker i arbejde og hvile samt en utrolig mængde af dyr: heste, tyre, hjorte, bjørne, elefanter, ugler, gæs, skildpadder,...

Det fortæller en del om det folk, der bor her. Vi glæder os over de små ting: Dyrene og poesien i tilværelsen.

MENNESKETS BEDSTE VEN

Af Rolf Slot-Henriksen

I Danmark kalder vi hunden for menneskets bedste ven. Det skyldes, at hunden har en række egenskaber, som overgår menneskers. Hunde har en lang række karakteregenskaber, som vi mennesker har svært ved at leve op til. En hunds trofasthed overfor sin ejer eller familie er formidabel og overgår selv de største anstrengelser, mennesker kan opnå på dette område. En hund kan sky både ild og vand, forlighed og liv for at stå ved sin ejers side.

Selv om vort land ikke mere er et landbrugssamfund, så har næsten alle danske hjem et eller flere dyr i huset eller har haft det. De er der ikke kun som brugsdyr, men indgår i familien ofte på lige fod med familiens øvrige "menneskelige" medlemmer. Det gælder ikke mindst hund og kat. De får den bedste mad, må sove de bedste steder og tages om muligt med i byen. Man sidder med dem ved siden eller på skødet. De sniger sig op i benenden af sengen, man taler med dem og diskuterer med dem, man trøstes af dem og glæder sig med dem. Og i denne rolle kan indgå dyr som mus, marsvin, hest, ja de mest eksotiske dyr, man kan forestille sig.

Det ofte meget nære forhold til vore dyr, får os ofte til at føle sorg, afsky og væmmelse, når vi oplever, at dyr behandles dårligt. Ikke mindst mødet med de vanrøgtede og syge dyr under andre himmelstrøg virker oprørende på de fleste danskere.

Danmark er et af verdens første lande, ja Europas første, som indførte en dyreværnslov (1916). Men de nære forhold til dyr afspejles også af gamle malerier, hvor man kan se de kongelige malet side om side med deres yndlingshunde og dyr, f. eks. den gamle danske hunderace Broholmeren, som på én gang var jagt- og

familiehund. Især det familiemæssige er et emne, som går igen i omgangen med dyr i Norden. Vi har aldrig set på dyr som mindreværdige, usle, beskidte, urene eller dumme. Derfor indrømmer vi også, at grisen er det dyr, som kommer mennesket nærmest, ja at klogskab ikke er forbeholdt mennesker, men også dyr som gris, hund og hval.

Det er vigtigt, at et barn ikke opdrages til at føle angst eller afsky overfor et dyr eller får at vide, at hunde er lavtstående eller kultisk urene. Et sundt og et godt forhold til de dyr, vi lever med, er naturligt for et sundt menneskeliv i pagt med de omgivelser og skabninger, som Gud har skabt.

DYRENE I SPROGET

Af Rolf Slot-Henriksen

Det nære forhold vi i Danmark har til dyrene skyldes dels, at vi er gammelt bondefolk, dels at vi altid har betragtet dyrene som en del af "familien". Dette kommer meget tydeligt frem i vort danske sprog. Vor daglige tale er mættet med udtryk, som på en gang vidner om et godt kendskab til dyr, men også samtidig viser en venlighed og nærhed til dyrene, som kan være overraskende i betragtning af, at landbefolkningen er skrumpet ind til næsten ingenting. Flertallet af danskere har alligevel mindst ét husdyr. Og det er netop gennem vore nærmeste husdyr hund og kat, at de fleste sproglige vendinger stammer: Således kan vi danskere, selv om

vi er mennesker, sagtens gå på kattepoter, eller gå som katten om den varme grød. Ægtefolk kan leve som hund og kat, man kan være hundesulten eller hunderød og løbe med tungen ud af halsen, rejse børster eller være pibet. Og alligevel kan vi ikke altid skue hunden på pelsen.

Men også staldens dyr har et stort hjerte i vort ordforråd ligesom markens og søens vilde dyr: Man kan være from som et lam, snu som en ræv, musestille eller torskedum, man kan være slank som en sild, ja man kan ret og slet være en sild og dermed eftertragtelssværdig, vi kan sno os som en ål eller være en kylling, man kan være klog som en ugle, dum som en torsk eller være en hønemor.

De mere eksotiske dyr er sjældne i vor sprogbrug, hvilket helt klart vidner om bondesamfundet: man kan efterabe, men tigere, antiloper og giraffer har ikke megen indflydelse på vort sprogs ordforråd.

Folk kan derimod falde på halen, snadre, skræppe op, gale op, bræge som et får, labbe i sig, snerre, pibe, malke andre, kælte, tygge drøv, komme i trav eller vild galop, løbe hjem til stalden eller sidde og mimre. Man kan endog få et mimrekort for at det ikke skal være løgn. Du kan også vælge forskellige gangarter. Er du ikke væver, så må du vralte, gå i luntetrav eller gå på kattepoter, og gider du ikke at sno dig så kan blive hjemme og åle dig på sofaen.

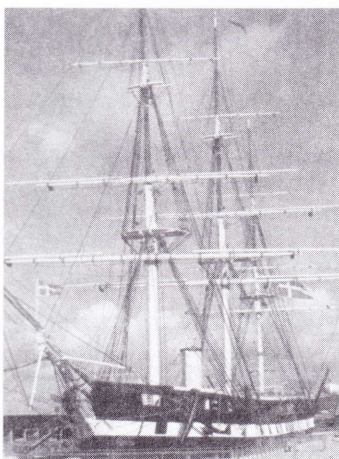
Planterne har ikke vundet megen indpas i sproget. Her er det mest frugter, som har betydning. "Man kan falde langt fra stammen", "få en i nødden eller pæren", "man kan være bleg som en asparges" eller "have spist af den forbudne frugt" (Adam og Eva), for "på deres frugter skal I kende dem" (Jesu bjergprædiken). For allerede her henvises der til, at vi skal lære at "være blide som duer og snilde som slanger", sagtmodige som lam, og lære af himlens fugle og liljerne på marken. Og vi har virkeligt taget ved lære!

KIRKESKIBE

Af sognepræst Rolf Slot-Henriksen

Verdens mest besynderlige skik??

I Danmarks 2200 kirker hænger der mere end 1000 skibe!! Især havnebyer har op til flere skibe. Skikken findes også i de tidligere danske grevskaber Slesvig og Holsten samt på Færøerne og Grønland. I Klaksvig har man således hængt den store gamle næsten 10 meter lange redningsbåd op under loftet! Midterummet i kirken kalder vi kirkeskibet og Jellings kirke ligger i midteraksen af verdens største skibssætning. Det ældste kirkeskib er fra det 16. århundrede. Flere af de ældste er gaver fra søfolk som tak til Gud for redning i havsnød. De blev hængt op i havnebyernes kirker, især dem der er viet til Sct. Nicolaus, søfarenes beskytter.

Fregatten Jylland, som var med i slaget ved Helgoland 1848, anses som Danmarks nationalskib og hænger i 30 danske kirker.

Siden har kaptajner, rederier og privatfolk givet stadig flere skibe. Især indenfor de sidste 50 år har et hav af meget fine skibsmodeller fundet deres plads i kirkens kirkeskib (ca. en tredjedel). Det mest elskede skib er Danmarks nationalskib Fregatten Jylland, som hænger i mere end 30 danske kirker. Den fineste model hænger i Juelsminde kirke og er sikkert den oprindelige model, som Flådens Modelkammer lod udføre af alle skibe, som løb af stabel på Holmens værft.

HJORTSPRINGBÅDEN PÅ ALS

Knud Vagn Valbjørn

(Formand for Hjortspringbådens laug)

Udgravningen

I 1922 blev der i en mose på Als udgravet en båd, der efter mosen fik navnet Hjortspringbåden. Sammen med båden fandt man 170 spyd, 60 skjolde, 15 sværd, 10-15 ringbrynjer samt en række træredskaber som for eksempel små drejede dåser.

Fundet var et offerfund, det vil sige, at man havde nedlagt båd og våben i mosen som et offer til guderne. Det var i en periode i oldtiden almindeligt i Norden at skænke guderne erobrede våben og udstyr, når man havde nedkæmpet en fjende.

Ved at studere funddelene, kom arkæologerne frem til, at ofringen havde fundet sted 350 år før Kristi fødsel, det vil sige lige i begyndelsen af jernalderen.

Båden

Båden var lavet af lindetræ og de fem planker var syet sammen med snore lavet af lindebast. Båden havde to horn i hver ende, og den minder derfor om de tusinder af båd helleristninger (tegninger ridset ind på klippeflader), som man finder i Norge, Sverige og på Bornholm. Disse helleristninger er tegnet gennem hele bronzealderen og i begyndelsen af jernalderen.

Båden er den ældste plankbyggede båd i Norden og betegnes som en krigskano. Der var plads til 22 mand ombord.

Bådens længde var 18 m. Den var 2 m. bred og havde en vægt på 500 kg.

Bådbygning

I 1991 besluttede en gruppe personer på Als at fremstille en kopi af båden i fuld størrelse. De dannede en forening, Hjortspringbådens Laug, der skulle stå for bådbygningen.

Rekonstruktion af Hjortspringbåden, Danmarks ældste plankbyggede båd fra år 350 før Kristi fødsel.

Det viste sig at blive et stort arbejde, ikke mindst fordi man ønskede at anvende originale redskaber til bygning af båden. Efter megen søgen rundt i Europa fandt man en lindeskov i Polen lidt syd for Gdansk, hvor der var træer, der var tilstrækkeligt store til at bygge båden af, nemlig 18 m lange og 80 cm i diameter. Der blev købt fire stammer med en samlet vægt på 12 tons, Der skulle altså fjernes 11.5 tons træ som spåner, før båden var færdig.

Selve bådbygningen tog fem år, hvor 10-12 personer mødtes hver tirsdag og torsdag aften for at bygge båden. I alt blev der anvendt 10.000 mandtimer til bygningen.

NYDAMBÅDEN - DANMARKS FØDSELSATTEST

Af H.P. Rasmussen fra Nydamselskabet

Da jeg kom i 5. klasse, fik vi udleveret en historiebog: Danmarkshistorie fortalt for børn. Heri var vist et billede, der vakte vor opmærksomhed. Det var Magnus Petersens tegning: Egetræs båd fra Nydam Mose i Sundeved.

Det var Nydambåden, der var vist med en teknikers præcision og en kunstners indlevelsessevne. Både oldtid og nutid fanger vor opmærksomhed. De bringer

Søsætning

Den 5. juni 1999 blev båden søsat og døbt Tilia Alsie. (Tilia betyder lind på latin). Båden viste sig at være nem at padle, (årer fandtes endnu ikke i Norden), og den kunne let manøvreres.

I efteråret 1999 og ligeledes i efteråret 2000 er Tilia blevet afprøvet sammen med Nationalmuseets Marinarkæologiske Forskningscenter. Der blev målt hastigheder op til 8 knob.

Forsøgene vil fortsætte i de kommende år, og resultaterne vil bidrage til en dybere forståelse af den tidlige jernalders samfund i Norden.

signaler fra vor fortid og lader os med visioner for vor fremtid.

25 år senere møder jeg igen Nydambåden. Det sker, da vi starter en forening, Nydamselskabet. Denne forening skal oplyse alle om Nydambåden og om Nydam Mose. Billedet fra 5. klasse står stadig i hukommelsen. Nydam Mose er vigtig for os i Sønderjylland. Vi siger: Nydam Mose

er Danmarks fødselsattest, ligesom Jellingstenen er Danmarks dåbsattest.

I en periode omkring 200-500 i Danmarks oldtid ofrede man våben og redskaber fra slagne fjender. Det gjorde man i hellige moser. Der er over 20 hellige moser. Sådanne hellige moser var Nydam Mose i Sundeved og Hjortspring Mose på Als. Disse 2 offermoser er de eneste med både. Afstanden mellem dem er 6 km. Blandt de andre offermoser er Illerup Ådal, Ejsbøl, Thorsbjerg, Viemose og Kragehul.

I Nydam Mose er der fundet tre både. Dertil taler fund af båddele samt rygter på Sundeved om en fjerde båd.

Nydam Mose er arkæologisk udgravet 1859-1863. Det var Conrad Engelhardt ved latinskolen i Flensborg, der fik en henvendelse om våbenfund i Nydam Mose. Folk sagde, de fandt sværdklinger, som smeden i Sottrup brugte til fremstilling af knive.

Mosen viste sig at indeholde store mængder af våben, rideudstyr, soldaterudrustning, redskaber samt de 4 både. Fundene er righoldige. Så righoldige, at takket være vore offermoser har Danmark flere romerske sværd end Italien.

Den første båd af eg er brutalt sønderhugget ved ofringen. Den anden båd er Nydambåden. Den er udgravet august 1863. Den tredje båd er Fyrretræs båden. Den blev udgravet oktober 1863 under nærværelse af kong Frederik den 7. Vi gætter på, kongen her fik den forkølelse, han døde den 15. november 1863 på Glyksborg Slot.

Bådens planker blev trukket op af mosen. De senere besættelsestropper brugte plankerne i deres bål.

Der er nogen, der mener, vi ikke må røre ved det, der engang er ofret til guderne. Det gik galt for kongen og for Danmark.

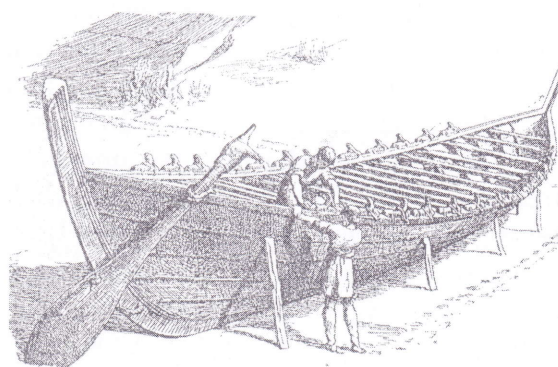
Nu var de østrigske og prøjsiske tropper på vej mod landet.

Engelhardt søger at skjule 22 kasser med oldsager fra Flensborg. De blev sendt til Nordborg og derfra til Algade i Korsør. Her blev kasserne opbevaret i hemmelighed indtil en stikker angav skjulestedet. Det betalte tyskerne ham 25.000 Rigsdaler for. Bismarck vidste, fundet var vigtigt for danskerne. Derfor fik han ind i fredstraktaten, at de 22 kasser skulle afleveres.

Nydambåden er en egebåd. Den er 24 m lang og 3,25 m bred. Den roes af 30 roere. Det var den type af både, som jyderne brugte, da de omkring år 450 erobrede landområder i England.

I nær fremtid vil Nydamselskabet bygge en kopi af Nydambåden. Grundlaget herfor er Nationalmuseets seneste nyopmåling og revision af båden i samarbejde med tyske fagfolk.

I dag kan Nydambåden ses på Gottorp Slot. Den står nu i en nyopsætning, der er et besøg værd. En af plancherne viser Magnus Petersens tegning: Egetræs båd fra Nydam Mose i Sundeved. Det er så 45 år efter, den blev set i 5. klasse i: "Danmarkshistorie fortalt for børn".

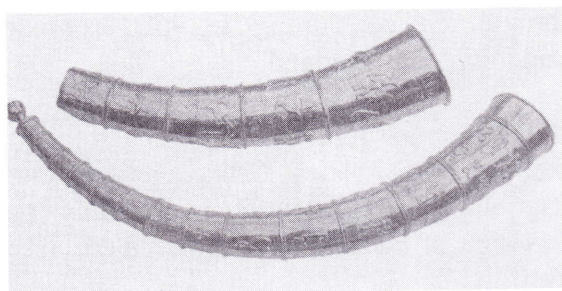
Egetræsbaad fra Nydam Mose i Sundeved.

Nydambåden, bygget af egetræ 2. - 3. årh.

GULDHORNENE

Af kultursociolog Jørgen Clausen

1½ km nord for Schackenberg Slot i Møgeltønder lidt vest for Tønder ligger en ganske lille landsby Gallehus. Bebyggelsen er især kendt som stedet, hvor de toberømte guldhorn blev fundet. Guldhornene er to af de væsentligste danske arkæologiske fund fra den såkaldte germanske jernalder omkring ca. 400-450 år efter Kristi fødsel. Men fundene af de to horn, og hvad der siden skete med dem, har haft betydning for den danske kulturhistorie langt ud over det rent arkæologisk-historiske.

Det første fund blev gjort den 20. juli 1639 af en 23-årig kniplepige, Kirsten eller Kirstine Svendsdatter fra landsbyen Østerby, der ligger lidt vest for Gallehus ved Møgeltønder. Det fortælles om pigen, at hun den dag kom igennem Gallehus på vejen fra Østerby til Tønder. I Gallehus stødte hun sin fod på "noget", som lå i jordoverfladen. Hun slog det hen, men da hun passerede samme sted ugen efter den 27. juli og atter var ved at snuble, tog hun sig tid til at undersøge, hvad forhindringen var. Og hun begyndte at grave tingen fri med hænderne. Da det blev gravet helt frem, viste det sig at være et horn, der lyste gyldent. Hun gemte det først under sin seng, men fik så en lille del af hornet vurderet hos en guldsmed i Tønder og fandt på den måde ud af, at hornet var af guld. Guldhornet blev derefter afleveret til kong Christian den 4. efter den tids regler om danefæ, hvorefter alt jordfundet guld

skulle afleveres til kongen. Kongen spurgte pigen, hvad hun ønskede sig, og hun svarede, at hun ønskede et rødt skørt. Det fik hun så i belønning foruden en sum penge.

Christian den 4. gav hornet til sin søn Christian, og det fortælles, at han foreslog sønnen, at smelte hornet om til en pokal med billeder, der kunne bringe fortiden i erindring. Dette skete heldigvis ikke, men hornet blev forsynet med en skrueprop som lukke i den tynde ende, hvorefter hornet fungerede som kongeligt drikkehorn. Efter en periode blev hornet dog anbragt i Det Kongelige Kunstkammer, som var forgængeren for Nationalmuseet.

Den 21. april 1734 knap 100 år efter fundet af det første og længste horn fandt husmanden Erik (Jerck) Lassen med sin spade det andet og kortere horn, da han gravede efter ler til lerklining af sit hus. Han lod en guldsmed i Tønder se et stykke af hornet, og da han fastslog, at det var guld, gav Erik Lassen hornet til grev Schack på Schackenberg, der allerede 3. maj 1734 lod hornet gå videre til kong Christian den 6., der da opholdt sig i Flensborg. Man ved, at Erik Lassens findeløn var 200 rigsdaler - et ganske anseligt beløb for en husmand på den tid. Erik Lassen døde ikke mange måneder efter fundet, men forinden havde han nået "på fornuftig vis" at investere en stor del af pengene i lokalområdet.

De to horn blev fundet med ganske kort afstand, hvilket tydeligt kan ses den dag i dag, da de to findesteder er markeret med mindsten med indskifter, der kort fortæller om hvornår og af hvem, de to horn blev fundet. De to mindsten blev rejst i 1907 af lensgreve Otto Didrik Schack, Schackenberg ud fra en skitse i Schackenberg godsarkiv over de oprindelige fundsteder.

Natten mellem den 4. og 5. maj 1802 blev de to guldhorn desværre stjålet fra Kunstammeret i København. Kunstammeret lå dengang i den bygning, der ligger over for indgangen til det nuværende Christiansborgs Folketingsfløj, hvor Rigsarkivet har haft til huse igennem mange år. Inden forbrydelsen var opklaret, og tyven afsløret, stod landet på den anden ende. Tyveriet af guldhornene inspirerede den unge Adam Oehlenschläger til digtet "Guldhornene", der blev den romantiske digtnings programerklæring i Danmark.

Gallehusstenene. Ordlyden på stenen er:
Her fandtes det første guldhorn den 20. juli
1639 af Kristine Svendsdatter fra Østerby.

Mysteriet blev opklaret året efter, da en tidligere straffet guldsmed Niels Heidenreich tilstod tyveriet og afslørede, at han havde smeltet guldhornene i sin digel i sit køkken i sin bolig i Lars Bjørnstræde 18, 1. sal til gården. Her havde han bl.a. lavet lettere omsættelige smykker, skospænder og kopier af ostindiske mønter af guld. Årsagen til tyveriet var økonomisk ufore, og han blev idømt livsvarigt tugthus for forbrydelsen. Efter at have været indespærret i 38 år blev han dog benådet, men guldhornene var tabt for evigt. Mærkeligt nok ligger adressen Lars

Bjørnstræde 18 kun i ganske kort afstand, fra det sted, hvor Adam Oehlenschläger skrev "Guldhornene".

Guldhornenes udsmykning

Til alt held var guldhornene kort efter fundene blevet beskrevet og afbildet, således at der inden tyveriet forelå et materiale, der muliggjorde en rekonstruktion. Guldhornene var nemlig udsmykkede med figurer og ornamenter, og på det korte, sidst fundne horn fandtes en kort runeindskrift.

Der har, ved man, endog været foretaget aftøbninger af de to horn, men både afstøbninger og støbeforme er gået tabt. De kopier af guldhornene, som står til rådighed i dag, er egentlige rekonstruktioner efter de tegninger og beskrivelser, der bl.a. blev udført kort efter at hornene var fundet.

Begge horn er udsmykket med menneske- og dyrefigurer. Ingen ved med sikkerhed, hvad figurerne forestiller, men i tidens løb har man mest været af den opfattelse, at der er tale om skikkelser fra den gamle nordiske mytologi og sagnhistorie. Bl.a. på grund af figurerne mener man at kunne tidsfæste smedningen af hornene til perioden 400-450 efter Kristi Fødsel. Hvornår det er lagt i jorden og hvorfor, er uvist.

Dansk skriftsprogs fødsel

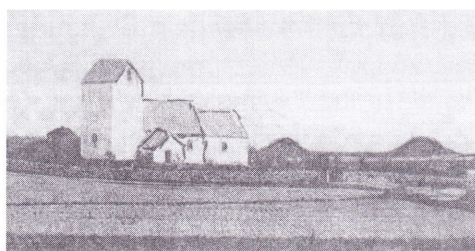
På det korte horn var foruden de 5 ringe med figurer og billeder også et bånd langs den øverste kant med en kort runeindskrift. Indskriften er "ek lewagastiR holtingaR horna tawido", hvilket er blevet tydet og oversat til "Jeg Læggest, Holtes søn (eller fra Holt) gjorde hornet". Der er således tale om en slags mestersignatur. Indskriften er den ældste nedfældede skriftlige urnordiske sætning. Det korte guldhorn repræsenterer på den måde skandinavisk skriftsprogs fødsel. Helt fra fundet blev

gjort, har der været utallige forsøg på tydninger og oversættelser af mere eller mindre fantasifuld art. I 1866 fremsatte den norske sprogforsker Sophus Bugge det forslag til oversættelse, der blev tiltrådt af den danske runeforsker Ludvig Wimmer, og som stadig anses for sandsynligt.

Adam Oehenschlägers: "Guldhornene"

Noget andet er, at tyveriet af guldhornene blev anledningen til den åndelige genrejsning af dansk digtning i starten af 1800-tallet. Den unge Adam Oehenschläger erklærede, da den danske digtekunsts fald blev omtalt på fysikeren H.C. Ørsteds doktorgilde i 1799: "Ja, det er sandt, at den er sunket, men den skal fanden gale mig rejse sig igen". Og en sommeraften i året 1802 efter en 16 timer lang samtale med vennen Henrich Steffens skrev Adam Oehenschläger digtet om guldhornene, der blev indledningen til den romantiske digtning i Danmark.

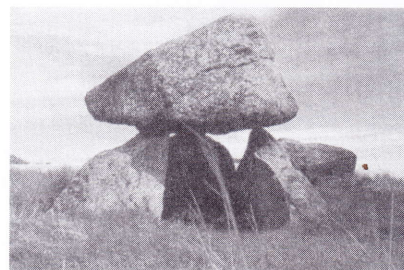
Den danske og nordiske fortid, den nordiske mytologi, sagn og helteskikkelser drages frem i lyset. Inspirationen hentede han i guldhornene og den mystik, der omgiver hornene, deres figurer, ornamentikken og indskriften. Hornene er borte, hvorhen vidste han ikke men skriver han: "I gamle gamle hensvundne dage, da det strålte i Norden, da himlen var på jorden, giv et glimt tilbage!" I dag kender vi den kriminalhistoriske afslutning. Hornene er evigt svundne. De kommer aldrig tilbage, og rummer endnu megen mystik og symbolværdi, thi "evigt ejes kun det tabte (Henrik Ibsen, 1968)".

Gammelt dansk kulturlandskab: Postkort fra 1910 af Randbøl kirke med kæmpegrave.

DANMARKS PYRAMIDER

Danmark har 10.000 kæmpegrave. Ældst er jættestuerne, som er bygget samtidig med de ældste pyramider i Ægypten fra 2.500-2.000 før Kristi fødsel. Mægtige sten er slæbt over land og blevet brugt til bygningen af stenstuer med mægtige stensider og stenoverliggere samt en indgang, som kunne genbruges ved nye begravelser. Jættestuen blev dækket med jord. Ser man bort fra de få store pyramider i Ægypten, kan de danske dysser sagtens måle sig med de ægyptiske. Yngre er de danske stendysser (fra 2000 før Kristus), som har en ring af store kampesten omkring sig og kaldes rund- eller langdysser afhængig af formen.

Hvorfor hedder det jættestuer?

Det forklarer Saxo i sit forord:

"At Danmark i gamle dage må have været beboet af kæmper, har vi vidnesbyrd om i de overordentligt store sten, der er anbragt over de gamles grave og huler. Skulde nogen tvivle om, at det er sket ved hjælp af kæmpekræfter, så lad ham blot se op på toppen af nogle af vore bakker og sige os, i fald han kan, hvem der skulle kunne have slæbt så mægtige blokke helt der op, for enhver, der skønner, hvad det er for underværker der er gjort, må anse det for utænkeligt, at almindeligt menneskearbejde eller almindelige menneskelige kræfter skulde kunne få sådanne masser, som det er vanskeligt eller umuligt at røkke på flad mark, slæbt op på toppen af så høje bakker. Men hvorvidt det er de jætter, som har levet efter syndfloden, der har udrettet dette, eller det har været mennesker, som overgik andre i henseende til legemskræfter, derom er intet overleveret os".

DANNEBROG

Af turistfører G. Johnsen

Danskernes fane er verdens ældste og har sit eget navn. Det er der næsten ingen andre, der har. Trikoloren betyder bare 3-farvet og kan bruges om et hvilket som helst flag med 3 striber.

Faldt ned fra himlen

At Dannebrog faldt ned fra Himlen i 1219 under Valdemar Sejrs korstog mod Estland er en kendt historie, men hvordan anvender vi flaget i det daglige? Uden for Norden bruges flag næsten udelukkende af myndigheder på nationale festdage, men her hos os betyder flaget fest og farver også i de private hjem.

Vi hejser flaget, når lillesøster har fødselsdag eller kontorchefen har jubilæum, og når det er søndag i kolonihaven og solen skinner, eller når naboen fejrer noget – Det er aldrig svært at finde en anledning. På fødselsdagen eller ved andre festlige lejligheder skal der naturligvis også være flag på bordet eller flag på kagen. Det hører med, og brugen af Dannebrog synes ikke at blive mindre. Tværtimod. Vi huser åbenbart alle en latent glæde over vort flag og vort land. Det samme er tilfældet med det svenske flag i vort naboland. Inden for det sidste årti er det dér blevet ganske almindeligt at sætte et svensk flag op over husets dør.

Dannebrog som splitflag på porten til et af vestkystens redningshuse

Flagets historie

ved Rolf Slot-Henriksen

"Dan" betyder rød, medens "Brog" er gammeldansk og betyder et broget klæde. Hvem kender ikke den gribende historie om kong Valdemars sejr ved Lyndanisse (Talin) i Estland, da Dannebrog faldt fra Himlen. Kong Valdemar opbyder en mægtig flåde og sejler til Estland med en stor hær, for at stoppe esternes sørøveri langs de danske kyster. Ærkebiskop Anders Sunesøn er med. Efter en sejr over fjendtlige tropper påbegynder kong Valdemar opførelsen af en befæstet lejer.

Til kongens overraskelse ønsker mange estere at gå over til kristendommen og mange bliver døbt. Men skindet er falsk. Dåbene skal dække over, at esterne i smug samler en stor hær, som efter mørkets frembrud den 15. juni 1219 kaster sig over den intetanende danske lejer. Det uventede og voldsomme angreb udløser en frygtelig panik, men alligevel lykkes det den danske hovedhær at få samlet sig, da fyrst Witslaw fra Rügen samler sine soldater til et modangreb. I samme nu falder et flag ned fra Himlen, de danske får nyt mod og vender nederlaget til en sejr.

På det tidspunkt havde danerne, selvom det de var blevet kristnede under Harald Blåtand år 960 endnu intet korsbanner. I det hele taget kom korsbanneret først senere til at dominere.

Dronning Margrethe I og Erik af Pommern bragte det til ære, og Christian IV anbragte det i regimentsfanerne. Estlands hovedstad Talin (=danskerbyen) har endnu i dag Dannebrog som byvåben, og der er et nært venskab mellem Danmark og Estland i dag.

Det ældste danske flag hang indtil 1660 i Slesvig domkirke, hvor det blev taget ned pga. af slid og ælde. Man kender ikke dets

præcise udseende, men en variant af Dannebrog hang i domkirken i Lübeck indtil kirkens brand under bombningen 1945. Flaget viser de rød-hvide farver med korset i midten. Kristus og Jomfru Maria ses til venstre og den danske løve, tre kroner og en grib i korsets fire røde felter.

Valdemarsdag

Dannebrog mindes og fejres den 15. juni på Valdemarsdag som den danske nations og folkets samlende symbol.

Symbolerne i Dannebrog

Betydningen af flagets røde farvebund er at finde i Jesu blod, som han udgød for at tilgive menneskers synd. Korsets hvide farve er symbol på Jesu legeme. Korset som symbol på Jesu opstandelse og sejer over døden.

Flagregler

Flaget skal hejses kl.8 om morgenen og nedtages ved solnedgang. I vintertiden, hvor solen først står op efter kl. 8, hejses flaget ved solopgang. Dannebrog må aldrig være hejst om natten. Flaget må under hejsning eller nedtagning ikke røre jorden og bør på enhver måde vises respekt. Flagets højde bør altid være en femtedel af stagens højde, da flaget ellers er uproportioneret. Dannebrog's to inderste firkanter skal være kvadrater og altid 3/7 dele af flagets bredde. De to ydre firkanter skal være 1 3/4 gang længere. Korsets bredde er en 1/7 del af flagets bredde.

"Halv stang"

Der flages på halv Langfredag. På dagen for et dødsfald, hejses flaget først på hel, hvorefter det efter et kort øjeblik sættes på halv. Flaget trækkes så langt ned på stangen, at flagets underkant befinder sig ud for midten af flagstangen. Når flaget skal nedtages om aftenen, hejses det først på hel, hvorefter det tages helt ned. Sker dødsfaldet efter solnedgang, flages på halv stang fra næste morgen.

Anden gang flaget sættes på halv stang er på dagen for begravelsen eller bisættelsen.

Der flages fra solopgang kl.8. Flaget sættes først på hel, hvorpå det sættes på halv stang. Der flages på halv til kisten er sat i jorden eller ved en bisættelse til rustvognen er kørt fra kirken. Herefter hejses flaget på hel stang.

Halv stang symboliserer "sorg", når flaget sættes på hel efter begravelsen symboliserer det glade: Jesu opstandelse.

Flagdage

Private flager almindeligvis på disse dage:

- Fødselsdage, fødsel, dåb, konfirmation, bryllup, dødsfald, sølv- og guldbryllup, etc., jubilæer
- De store højtider: Juledag, Påskedag, Pinsedag, samt Palmesøndag, Langfredag, Kristi Himmelfart og Store Bededag
- På dronningens fødselsdag 16.april.
- På nationale festdage: Valdemarsdag 15.juni, hvor Danmark fik Dannebrog, samt grundlovsdag den 5.juni.

DANSKE PÅSKESKIKKE

Et særligt dansk påskesymbol er **påskeliljen**, som symboliserer opstandelsen. Symbolikken skyldes Grundtvigs salme "Påskeblomst, hvad vil du her, bondeblomst fra landsbyhave"

Udover at **lede efter skjulte æg**, som også kendes i Nordtyskland, er der den særlige danske skik at "**lade blommen løbe foran ægget**". Man lader det hårdkogte æg trille ned ad en klit eller en bakke uden græs, indtil blommen springer ud og løber forrest. Når blommen springer ud symboliserer det opstandelsen, og man får et marcipanæg som gevinst.(R.S.-Henriksen)

Kransen på graven og på døren til jul symboliserer Jesu sejr over døden.

DANSKE JULESKIKKE

Af sognepræst R.Slot-Henriksen

Selv om de kristne højtider er de samme i alle kristne lande forbløffes man alligevel over de vidt forskellige traditioner fra land til land. Få kilometer over en landegrænse kan betyde, at fester fejres endog markant anderledes. Således er Juleaften et særligt dansk fænomen, ligesom julen de fleste steder ikke fejres den 24.dec. om aftenen, men først den 25.12. om morgenen. Dette var også tilfældet herhjemme endnu i første halvdel af attenhundredetallet.

Selv skikken, som vi har fået udefra, er hurtigt blevet ændret efter dansk smag. Det gælder f.eks. de danske farver fra Dannebrog, som går igen i hele julen: Adventskransen med rødhvide bånd, juletræet med de rødhvide Dannebrogssflag i guirlander, det gælder julepynten: røde hjerter, røde kræmmerhuse, røde nisser og hvide engle, samt røde og hvide julelys.

Dansen omkring træet

Et fænomen som f.eks. ikke kendes hos vore naboer i Tyskland eller England er dansen omkring juletræet. Et absolut højdepunkt er Juleaften og Juledags dans omkring træet. De dansende skal gerne danne en sluttet ring omkring træet, der er symbol på Kristus, der sagde: "Jeg er træet, I er grenene" ligesom der fremgår af Ingemanns salme "Lyset på livets træ står skønt" fra "Julen har bragt velsignet bud". Dansen forudsætter, at familien har øvet sig godt i sangene, så man kan salmerne uden-ad, da det kan være svært både at holde i hånden og samtidig holde en salmebog.

Grangrenen bag de afdødes billeder

En juleskik, som har været i kraftig tilbagegang, er skikken at sætte en grankvist i toppen af hvert familiebillede af afdøde familiemedlemmer. Tilbagegangen skyldes fortrinsvis én ting, nemlig at den såkaldte "familievæg" siden 1960erne forsvandt i de fleste hjem. I dag er familievæggen på vej tilbage, dvs. en

samlet væg med fotografier af slægt, forældre, bedste- og oldeforældre børns dåb, konfirmation og bryllup. Det er en smuk skik at sætte en grangren ved de afdødes billeder. Man mindes, tænker på dem og viser symbolsk at de har fået evigt liv. Den grønne grangren symboliserer det evige liv og Jesu sejr over døden.

HVORFOR TYVSTARTER DANSKE FESTER?

Af Rolf Slot-Henriksen

Juleaften og Lille Juleaften

De færreste tænker over det, men i Danmark fejrer vi næsten alle store Helligdage én dag for tidligt.

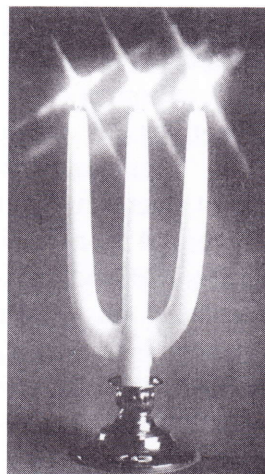
I f.eks. England og Tyskland fejres Jesu fødselsdag Juledag 25.12. Børnene får gaverne om morgenen. Og julemiddagen fås først juledag. Gaverne er ofte udpakket, stående på et bord.

Helt anderledes er det i Danmark. Vi fejrer stort set julen dagen før. Størstedelen af den danske befolkning går i kirke juleaften. Det er allerede juleaften, at vi spiser stegen, og det er juleaften, vi får gaver og begynder at synge julesalmer.

Ja og vi har endda endnu en forberedende festdag: Lille juleaften den 23.12. Det er dén aften juletræet tages ind og pyntes og forberedelserne afsluttes til den store fest .

Hellig 3-Kongers aften på dansk

Pudsigt nok, er det i Danmark også aftenen før Hellig tre Kongers Dag, som fejres når

Når lyset siger fut er julen slut.

vi mindes de tre vise mænd Kasper (Jesper), Melchior og Baltasar, som kom til Jesusbarnet. Vi tænder tre nye lys Hellig 3-Kongersaften den 5. januar. Nogle bruger også de specielle 3-armede lys, som kan købes mange steder. Når lysende er brændt ned, er julen slut. Julen kan også slutte med et brag. Fra gammel tid har vi haft skikken at sætte en lille krudtladning nederst i lyset. Krudtet kan være i enden af en gåsefjer, som bores ind i lysets sokkel. Når flammen er nået ned til krudtladningen, giver det et fut, og julen er slut. I samme nu er lyset slukket. Denne aften synges: ”Dejlig er den Himmel blå” og ”De Hellige 3 Konger så hjertensglad”.

Mortens aften

Det er ikke kun julen, som vi danskere tyvstarter med. Det gælder også andre fester. Mortensdag fejres ikke på dagen, men aftenen før. Derfor kalder vi den Mortens aften. Det er her vi mindes Sct. Martin (på dansk Morten), som i barmhjertighed delte sin kappe med den fattige Jesus, selvom Martin ikke genkendte ham. Og det er allerede aftenen før Mortens dag, at vi spiser en fugl (gås eller and) for at huske, at gæssene røbede ham, da han skjulte sig i stalden for at undgå, at blive kaldet som bisp. Mortens aften er bevaret, da den er mærkedag for Morten Luther, som blev opkaldt efter den fromme Helgen. Medens Mortens dag er den 11. november, fejrer vi i stedet den 10. november om aftenen.

Store Bededags aften

Det samme fænomen gælder Store Bededag. Dagen er en række bede- og bønndage for Danmark, som under Struensee blevet slået sammen til en enkelt dag. Den ligger på den 4. fredag efter Langfredag. Store Bededagsaften fejres i hjemmene ved at spise varme hveder. Rundt om i landet markeres dagen ved, at der allerede Store Bededagsaften ringes i en hel time med kirkeklokkerne.

Våge aften

Grunden til, at man allerede begynder at fejre festerne aftenen før den egentlige dag, er, at aftenen før er en såkaldt våge aften. Man sidder og venter på, at dagen skal komme. Man venter på højtidens komme, som indfinder sig ved midnats tide kl.24.

MØRKNING OG ULVETIME

Af sognepræst Rolf Slot-Henriksen

Mørkningen

En særlig årtusind gammel dansk tradition er mørkningstimen. At sidde stille i mørkningen, når solen langsomt går ned og lyset svinder, er en særlig skandinavisk tradition, som især siden 1960'erne er blevet ødelagt i de fleste familier pga., at fjernsynet terroriserer de fleste familier ikke mindst i mørkningstimen, hvor der sendes tegnefilm og nyheder.

Mørkningstimen er derfor gået i glemsel i mange familier. I bondekulturen var det almindeligt ikke at tænde lys før det var nødvendigt. I mørkningen, sidder man sammen i stilhed, medens lyset svinder og mørket sænker sig. Mørkningen er den kristne bondekulturs meditative time, hvor tankerne får ro ovenpå en hektisk dag og man lader stilheden, roen og Guds fred sive ind i en. Mørkning kan man holde alene og sammen med andre. Mørkningen i fællesskab var ofte den tid, hvor de ældre fortalte børnene om deres barndom, hvor man fortalte historier og eventyr. Det var og er stadigvæk samtidig en opdragelse i at være stille.

Da vore børn var små, havde vi ofte det, vi kalder stillelegen. Ingen måtte sige en lyd. Alle skulle lytte og høre, hvad de kunne høre. Det kunne også ske i det fri. Langt borte gøede en hund. Tæt på puslede en mus eller en solsort under busken. Efter længer tids lytten blev den stille susen i trætoppe tydeligere, et vissent blad, som bevægede sig af sted på jorden, en fjern dyrelyd. Atter og atter dukkede nye lyde

frem af stilheden. Blot det at være stille og lytte er en velsignelse.

Allerede mine konfirmander og de små minikonfirmander på 9-10 år oplærer jeg i at lytte: stille bøn uden et ord, hvor de blot kan tale inden i sig selv eller lytte til Guds "stille stemme", er en øvelse, som udvikler lydhørheden og den indre ro, som langsomt spreder sig i hele kroppen og psyken. Mørkningen er Nordens naturlige meditation, hvor takken former sig i ens sind og sjæl, modsat den kunstige meditation, som gør vold på sjæl og sind. I mørkningen lader man alt det passere forbi i ens sind, som det er værd at sige tak for.

I skumringen oplever man noget ganske særligt: Ens psyke ændrer sig, man åbner sig langsomt og umærkeligt, bliver lyttede, fred sænker sig i sjælen. Når mørket for alvor bryder igennem, tænder man et stearinlys og begynder at fortælle. Børn elsker det, og de får en anden dimension med sig til at blive mere hele mennesker.

Mørkningstimen kendes ikke sydpå, fordi mørket kommer hurtigt. Medens solnedgangen i Norden tager timer, så er den sydpå forbi knap før den er begyndt.

Ulvetimen

Ulvetimen er mørkningstimens modsætning. Det er den sene natte time lige før solen står op. Det er i den time mange dør og den stund, hvor mange børn fødes. Ofte ser man hos døende krisen nærme sig, når de nærmer sig ulvetimen. I ulvetimen kan et menneskeliv balancere på en knivsæg. Og den døende får, hvis han var brunøjet ofte blå øjne, ligesom mange nyfødte fødes med blå øjne, men siden bliver brunøjede. Medens hunde har brune øjne, har ulven blå. Den er menneskelig, holder sammen på familien og bevarer det nære forhold til sin mage hele livet igennem.

Gækkebrevet

Af Rolf Slot-Henriksen

Gækkebrevene er et typisk dansk tradition, som kun findes i Danmark. De stammer oprindeligt fra de såkaldte bindebrev, flot klippede breve, som blev sendt til venner eller kærester uden afsender. Bindebrevet bestod af vers og var forsynet med en tråd med en mængde knuder, der var bundet så de ikke kunne løses.

For at blive løst af brevet måtte modtageren af brevet holde et gilde.

Især i anden halvdel af 1800-tallet udsendte flere forlag forslag til vers til folk, som ikke selv kunne digte, eller folk, som ikke havde fantasien til at skrive. Dermed blev skikken "hjulp" kommercielt, idet man også fortrykte billeder, især blomsterkranser, som man selv kunne farvelægge. Allerede før 1. verdenskrig er det børnene, der erobrer skikken fra de unge og voksne. Skikken knyttes nu tættere og tættere sammen med påsken, idet den skal gennemføres i tiden før påskedag. Endvidere er det i stigende grad påskesymboler, som bruges i gækkebreve, især æg, lam og kyllinger som papirklip.

Vintergækken

En kerne i gækkebrevet er vintergækken, som vedlægges brevet. Det betyder, at skikken kan bruges fra vintergækken blomstrer til den visner.

Påskeægget

Den anden kerne i skikken er ægget. Gætter modtageren ikke, hvem afsenderen er, skal modtageren give afsenderen et påskeæg. Med påsken blev døden gækket. Graven var tom påskemorgen. Ægget er symbolet på det evige liv.

Gækkeleje

Alle deltagere digter et gækkebrev på vers om sig selv. Man danner et kredsløb. Brevene vandrer fra hånd til hånd. Når lederen af legen råber "stop", skal hver især læse sit brev op og gætte, hvem som har skrevet det. Alle, som gætter det, modtager et påskeæg eller påskelam.

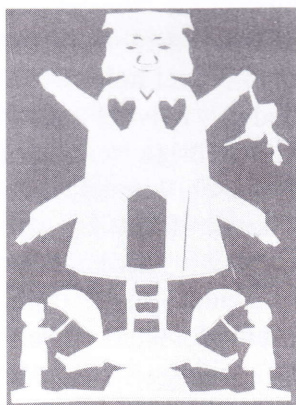
Gækkevers kan varieres på 117 måder:

**"Mit navn det står med prikker
pas på det ikke stikker**

Som frierbreve:

**"Mit navn det står med kærlighed
jeg elsker sjov og ærlighed"** eller

**"Mit navn det står med hjerter
pas på det ikke smerter"**.

Et gækkebrev laves som papirklip. Dette berømte papirklip er af H.C.Andersen.

DANSK NAVNESKIK

Hvorfor hedder jeg, som jeg hedder?

Rolf Slot-Henriksen

Oprindeligt havde man i Danmark kun et fornavn. Fornavne kunne være oldnordiske navne fra vikingerne og især den danske kongerække: Harald, Svend, Erik, Valdemar, Knud eller regulære dyrenavne: Ulf og Rolf (som en ulv), Krake (krage), Jul (dvs. pindsvin), Due, Fugl eller Bjørn, etc.

Det kunne også være kristne navne, som var hentet fra Bibelen: Peter, Andreas, Jakobus, Johannes, Mattias, Simon, Paulus, Jonas, Tomas, Jesajas, Stefan, Susanne, Maria, Elisabeth, Magdalena.

Disse navne blev fordanskede til Per, Anders, Jakob, Jens, Mads, Sim, Paul og Palle, Jon, Tom, Jes, Steffen, Sus og Sanne, Mia, Maj og Marie, Else, Lis, Lise, Lisa og Lisbeth, samt Magda, Lene, Line og Lena.

En meget stærk position blandt fornavnene fik efterhånden i middelalderen

helgennavnene: Dette gælder både de nordiske helgennavne Knud, Kjeld, Olav (Ole) og Birgitte, men de gælder alle navne, som kom i almanakken. Hver dag fik nemlig et navn efter en person fra Bibelen eller en helgen. Det betød, at folk ofte gav deres barn et navn efter Almanakkens navnedage. Fødtes man Mortens dag, fik man navnet Morten, osv. Også her får navnene en dansk udgave: Sct. Martin bliver til Morten, Christian til Kristen og Carsten, Sct. Nicolaus bliver til Nicolai, Nic, Nis, Niels og Klaus, Sct. Severin bliver til Søren, Sct., Georg til Jørgen, Sct. Kasper til Jesper, Sct. Birgitta til Gitte, Birgit og Birte, Sct. Katarina til Karen, Katrine og Trine, Sct. Christina til Stina og Stine, Sct. Anna til Ane, Sct. Cecilie til Sille, etc.

Sin **navnedag** kan man finde frem til blot ved at slå op i **Almanakken** under det respektive bibelske navn eller helgennavn.

Svært af skelne folk:

Da det var svært at skelne den ene Hans fra den anden Hans, og én Harald fra en anden Harald, gav man dem pudsige øgenavne: Harald Blåtand (ham med den blå tand), Sven Tveskæg (ham med det delte skæg), Olav Hunger (Hungersnød) eller Erik Plovpenning (ham, der lagde en plovskat på folk), osv.

Men øgenavne var ikke nok. Derfor har vi siden oldtiden haft den skik at give alle et efternavn afhængig af faderen. Hvis en drengs far hed Harald, så kom drengen til at hedde Haraldsen. Tilsvarende hed datteren så Haraldsdatter.

Det eneste sted i Norden, hvor denne nordiske navneskik fra oldtiden stadig bruges, er på Island. Hedder faderen Kjeld, kommer søn og datter til at hedde henholdsvis Kjeldsen og Kjeldsdottir. hedder faderen Olav kommer børnene til at hele Olavsén (Olsen) og Olavsdottir.

På den måde var det nemmere at skelne folk fra hinanden og vide, hvor de hørte til.

Efternavn

1771 blev der udstedt en lov i Sønderjylland, hvorefter man skulle have et slægtsnavn. Den 30. maj 1828 fulgte resten af det danske kongerige trop med en lov, der sagde, at barnet ved dåben skal benævnes "ej alene med fornavn, men også med det familie- eller stamnavn, som det i fremtiden skal bære". Loven var svær at gennemføre, idet mange på landet vægrede sig. Den 22. oktober 1829 blev det forbudt at give pigerne efternavnet ...datter. Den 6. august blev det meddelt, at frit navnevalg var endt. Dermed blev langt de fleste danske navne "sen"-navne. Dette "sen" kunne også slides, så man hed Peters i stedet for Petersen til efternavn.

Kan man hedde Bodilsen?

Ja det kan man. I adelsslægter, hvor fruene var af højere rang end husherren, valgte man kvindens navn som slægtsnavn, f.eks. Bodilsen og Sven Estridsen (efter pigenavnet Estrid, Astrid).

Kan ens stilling være ens navn?

For at gøre det hele nemmere beholdt eller fik mange et mellemnavn. Dette mellemnavn betegnede typisk den enkeltes stilling. Pga. af ens erhverv fik man så tilnavnet Præst, Degn, Klokker, Ringer, Foged, Hofman, Fisker, Bager, Kok, Bødker, Smed (Smidt), Jæger, Kure (dvs. vægter), Skytte, Svarrer (drejer), Mahler, Farver og Treschow, som ikke er polsk, men jysk for træsko-mager. Dermed fik han navnet Hans Bager Nielsen, Mads Ringer Nissen eller Jørgen Olsen Smed.

Opkaldt efter tipoldefars gård

Var der i samme landsby tre gårdmænd, der hed Hans Nielsen, fik de tilnavn efter deres gård, f.eks. Hans Skovgård Nielsen, Hans Vestergård Nielsen, Hans Præstegård Nielsen (dvs. ham, der var forpagter af præstegårdsjorden). Nogle af de hyppigste mellemnavne er netop Vestergård, Østergård, Nørgård, Søndergård, Kirkegård, Klostergård, Storgård, Nygård, Gammelgård, Vangård, Klitgård, Teglgård.

Gårdens navne kunne også slutte med -borg: Pedersborg, Lykkeborg, Solborg,...

Stednavn

Man kunne også opkalde folk efter stedet. Boede man ved skov, fjord, bjerg eller dal, kom man til at hedde Niels Dahl Hansen, Ole Skov Fredesen, eller Kjeld Fjord Nilausen eller efter landsbyen: Per Sæby Holgersen.

Fint skal det være

Fra det 16.-18. århundrede var det mode blandt "de fine" at latinisere sit navn. Rasmus Berg kom til at hedde Erasmus Montanus (som Holberg ironisk lavede sit skuespil over). Vendelbo blev til Wandal, Skagen til Scavenius, Vejle til Vellejus, Broby til Pontoppidan, Kær til Paludan og Jensen til Jensenius. Hvis man ikke kunne finde på at lave lidt bagerlatin blev det gerne "fortysket", for at det skulle lyde fint: Skanderup til Schandorff, Herslev til Hersleb, Bredstrup til Bredsdorff, man kunne også proppe ekstra tysklignende bogstaver ind i ordet så Skov blev til Schouw, medens Plov blev til Plough. Især fra Holsten og fra tyske håndværkere møder vi tyske mellemnavne og stednavne.

Navneændring og slægtsforvirring

Retten til navneændring blev indført 1904. Det har desværre medført, at mange har bortkastet slægtens oprindelige navn og kun bibeholdt mellemnavnet: titlen (Smed, Kok, Kobbersmed...) eller gårdens navn (Hangård, Letgård, Havgård, Mølgård...) eller stednav: Vindelev, Bredal, Hvidbjerg, ... Mange uigennemtænkte navneændringer kan give vanskeligheder for kommende slægter med at finde slægtens sammenhæng og især oprindelse.

Find din slægtsfar!

Ved at gå tilbage i kirkebogen kan du finde tilbage til den Peter, Hans eller Erik, som din slægt er opkaldt efter: Petersen, Hansen og Eriksen. Du kan også ofte se, hvem den smed, bager eller degn var, som nu indgår fast i dit efternavn.

Danmarks Kirkebøger

Danmark har en enestående samling af kirkebøger stående i 2000 præstegårde og i de danske rigsarkiver. De er velbevarede i en grad, som er unik. De blev af Kongen indført ved forordning af 17. maj 1646. De opbevares i to identiske eksemplarer i brandsikre bokse og må ikke være under samme tag én nat. For tiden overføres de til computer. Det diskuteres om deres holdbarhed så stadig kan garanteres.

STØT FORENINGEN:

KØB

"DET KIMER NU TIL JULEFEST"

Her er julesalmerne samlet.

5.stk 100 kr. plus porto.

Bestil hos kasserer på telefon 40318196

TRADITIONER PÅ VORE ØER

Det danske "Majtræ"

RSH i samtale med sognepræst Sisse Simone og journalist Ebbe Bork, Avernakø:

Hvis du tager færgen fra Fåborg kan du komme ud i det Sydfynske Øhav og besøge øerne Lyø, Drejø og Avernakø. Her findes nogle traditioner, som øens landmænd holder i hævd med glæde og ansvarsfølelse. Hvert år til pinse rejses i begge øens landsbyer Munke og Avernak By en stage. I Avernak By kaldes den "majtræ". Man rejser den Pinselørdag. Man kender skikken fra Sverige, hvor det er en "majstang". Majtræet har to krans, der er bundet af det nys udsprungne løv.

Oprindeligt har **majstangen** været et led i en hedensk fest. På Avernakø er **majtræet** forvandlet til et kristent symbol. Træ kaldes den, fordi den går helt ned i jorden. Når stagen rejses, hejser man det kristne korsflag, således at stangen, udover sine 2 krans, samtidig er flagstang. Når Dannebrog ikke er hejst, kan man stadig se, hvorfra vinden kommer, for øverst er der endnu et Dannebrog af metal, der ligesom en vejrhane kan give landsbyens befolkning orientering om vindretningen. Dette gælder dog kun træet i Avernak By. De to træer har hver sit særlige laug. Oldermænd kalder laugets medlemmer sammen.

Sognepræst Sisse Simone fortæller, at det hele begynder med at "træet" gøres klart om morgenen, Det tjæres sort, men graves ikke ned. Piger og kvinder pynter træet. Om aftenen rejses det ved 19-20 tiden. Det forankres ikke som en flagstang, men graves ned og omgives af en stak kampesten. De unge mænd rejser træet med hjælp af tove. Herefter hejses Dannebrog, og fra højskolesangbogen synges sangen: "Der er ingenting som maner". Til sidst blæses i et kohorn. Ebbe Bork, som har boet i mange år på øen, oplyser, at som oldermænd vælges på skift en af de syv gårdmænd i Avernak By.

Hellig 3-kongersløb på Agersø og Omø.

På de to øer Agersø og Omø, som ligger i Storebælt, fejrer man Hellig 3-Konger helt anderledes end i resten af landet. På Agersø klæder børn og voksne sig ud Hellig 3-Kongers aften. Udklædningen er total, således at man bliver helt uigenkendelig. Herefter går man fra dør til dør og forlader stedet igen, ligesom de Hellige 3-Konger. Men man er ikke udklædt som vismænd. Hvor de udklædte kommer frem, bydes de indenfor. Værtsfolkene prøver nu på alle måder at få gæsterne til at sige noget for at afsløre, hvem de er. Men er de udklædte gæster rutinede, lykkes det dem at gå fra hus til hus uden at sige et ord. Men lykkes det værtsfolkene at gætte de besøgenes identitet, skal disse smide masken. Skikken kendes også fra andre danske sogne, især på Ærø.

NY BOG: Foreningen har netop udgivet "**REN-UREN, TILLADT-FORBUDT**" (Kr.99, medlemmer kr.50 + forsendelse). Her gives svaret: Hvorfor giver man ikke kvinder hånd? Hvorfor voldtages danske kvinder? Hvornår er en kvinde uren? Hvorfor rører man ikke en hund? Etc.

NY FORENINGSFOLDER: Få en stak hos kasserer Per Christiansen 40318196 Du betaler kun porto og forsendelse. Brug dem til at hverve nye medlemmer.

Har du tid til at skrive færdige artikler på computer så ring til formanden 75-816750

KVINDENS RETTIGHEDER

i Islams hellige skrifter Koran og Hadit:

Kvinder er tilbagestående

"Kvinderne er tilbagestående i intelligens, taknemlighed og religion (Hadith al-Buchari)

Mandens legetøj

Kvinder er legetøj (Hadith nr. 919)

Revselsesret

"Frygter du oprør fra din kvinde da irtro hende, forvis hende til soveværelset alene og slå hende" (Sura 4.34).

Polygami

".. gift jer med dem som synes jer passende: to, tre eller fire, men dersom I frygter I ikke kan være retfærdige mod dem alle så gift jer kun med én (kvinde)". (Sura 4.3)

"Vantro" kvinder

"...bliv ikke værge for vanetro kvinder. Således er Allahs befaling" (sura 60.10).

Kvinder er agre

"Jeres hustruer er jeres agre, gå derfor til jeres agre så ofte I lyster" (Sura 2.223).

Dårlig karakter

Kvindens bedrag er frygtelig, deres ondskab er smitsom, og dårlig karakter og et svagt sind er deres dominerende træk" (Hadith Ihy`a`Uloum ed-Din).

Halv vidneret

Vidnesbyrdet af to kvinder gælder så meget som et vidnesbyrd af én mand" (Sura 2.282)

Halv arveret

"En pige arver så meget som det halve af en dreng, er der mange piger arver de tredjedele af arven." (Sura 4.12-13)

De urene kan forulempes

"...de skal trække deres tørklæde sammen omkring sig, så at de kan kendes (som ærbare, rene) og så de ikke forulempes" (Sura 33.59).

Kvindens troværdighed ved voldtægt

En kvinde kan ikke få en voldtægtsmand dømt medmindre hun har 4 mandlige vidner: "Hvis de (kvinderne) ikke kan bringe 4 vidner, som er mænd, er de ud fra Allahs syn løgnere" (Sura 24.13)

Horeglæder

"Mænd vil i Paradis til evig tid glæde sig med udsøgte jomfruer (hurier)" (Sura 44.51-54).

Kristne kvinder har ingen ret

Hvis en kone tager et barn med til en kristen kirke, har manden ret til tage barnet fra hende (Hadith al-Fiqh .

Helvede

"De fleste kvinder vil gå til helvede"(Hadith nr. 33 og 301)

2 PIGER FÅR FORENINGENS PRIS

Foreningen Dansk Kultur har givet Dansk Kulturpris 2000 til pigerne Louise Kron og Iben Foss for deres kamp mod gruppevoldtægt og dermed for ligeberettigelse mellem kønnene. Prisen omfatter kr. 3000 samt et erindringsbæger til hver pige som påskønnelse for deres fortsatte kamp imod voldtægt. Bægerne har påskriften: "I kampen for retfærdighed". Foreningen Dansk kultur udtaler, at pigernes kamp er påskønnelsesværdig, ikke mindst da de gennem deres alder og beslutsomhed er med til at være en væsentlig og vigtig strømpil for andre unge. Pigerne var gået kraftigt ind for, at voldtægtsmænd i voldtægtssager herunder gruppevoldtægten i Århus mod en 13 årig pige i en skurvogn skulle have en strengere straf som svarer til forbrydelsens alvor.

Foreningen Dansk Kultur håber at politikere og meningsdannere gennem formidlingen af prisen vil ændre den hidtidige kurs, hvor man tage mindre hensyn til offeret end til voldsmandene. Voldtægt og massevoldtægt er og skal ikke blive en del af dansk kultur! Overrækkelsen blev omtalt i radioavisen og enkelte blade.(RSH)

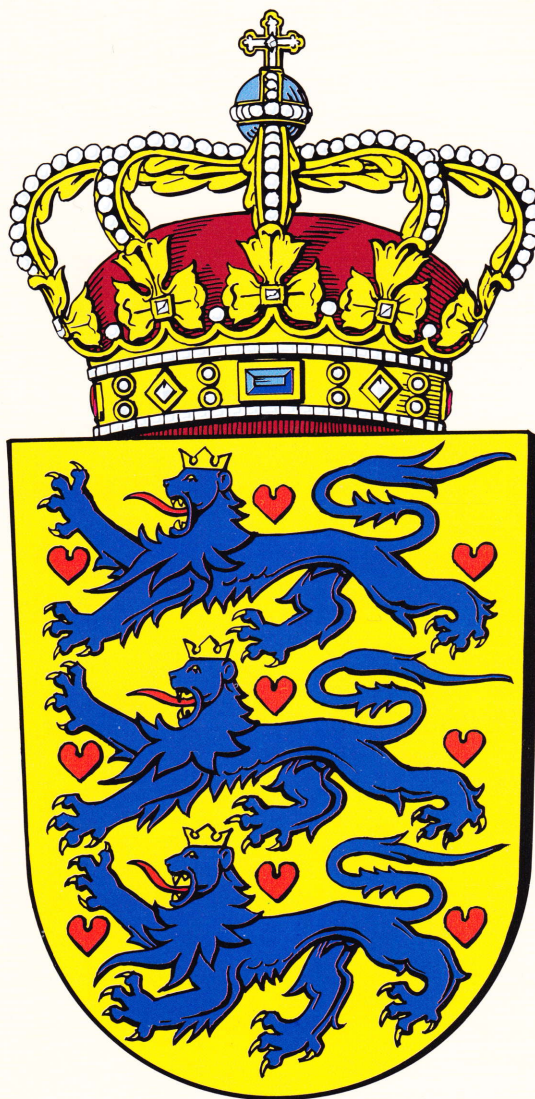
FORENINGEN POLITIANMELDER FOR DRABSTRUSLER

Foreningen har anmeldt den danske leder af Hitz ut-Tharir til politiet for at skrive i sin bog "**Den som falder fra islam, ham skal I dræbe**". Noget tidligere har et foreningsmedlem anmeldt islamlederen sheik Mahmoud i Jönköping for at udtale til et blad, at "**de som forlader islam skal dræbes**". Det har afstedkommet et hav af artikler i svenske aviser og tre halvsides artikler i danske aviser. En islamekspert, som ikke tør nævne sit navn, udtalte til den svenskes avis Dagen: "**de fleste i det muslimske lederskab i Sverige bakker op bag Sheik Mahmouds udtalelser**". Det siger eksperten efter nøje kendskab til de fleste svenske muslimske ledere. Siden har lederen af "Islamisk Kulturcenter" i København Farouk Sultan bakket op omkring Afghaneren Abdul Rahman Zahids tale i Kulturcentret til 350 tilhørere: "**Vi skærer halsen over på jer**". "**De som lever som intellektuelle med slips og jakkesæt - de vil være vores mål**". Næstformanden i Islamisk-kristent studiecenter Abdul Wahid Petersen har tidligere sagt, at også han gør ind for dødsstraf for frafald eller hvis en muslim skifter religion. (RSH)

DANSK KULTUR

Mølgårdsvej 38,
7120 Vejle Ø

Returneres ved varig adresseændring

Danmarks rigsvåben.

Våbenet kaldes det lille våben og var med de tre løver oprindeligt Valdemarernes familievåben. Det er med sikkerhed brugt fra 1190 af Knud IV. År 1960 er det autoriseret som Danmarks rigsvåben.

Artikler af: Thorsten Westphal, Jørgen Clausen, H.P. Rasmussen, Knud Vagn Valbjørn, Ingrid Hansen, G. Johnsen og Rolf Slot-Henriksen (ansvarshavende).

Dansk Kultur

**Foreningen til værn om dansk kultur og identitet,
ytringsfrihed, demokrati og ligestilling.**

Forlaget Rafael
Dansk Kultur
rafael@danskkultur.dk
v/ Hans Christophersen
Kong Georgs Vej 51, 1.th.
2000 Frederiksberg